

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

נדה כו. - בענין השופר

1. נדה כו., וז"ל, "תניא רבי אושעיא זעירא דמן חבריא חמשה שיעורן טפח ואלו הן שליא שופר שדרה דופן סוכה והאזוב שליא הא דאמרן שופר דתניא כמה יהא שיעור שופר פירש רבי שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח שדרה מה היא דא"ר פרנך אמר רבי יוחנן שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדס טפח דופן סוכה דתניא שתיים כהלכתן שלישית אפילו טפח אזוב דתני רבי חייא אזוב טפח."

2. ורש"י שם, וז"ל, "שיאחזנו בידו. אחיזה אית בה טפח שהטפח ארבע אצבעות בגודל:"

3. ותוס' שם, וז"ל, "שדרה טפח. וא"ת תקשי הך ברייתא לרב יהודה אמר שמואל דאמר צריך שיצא לולב מן ההדס טפח ולא מצריך שדרה ופליג על ר' פרנך וי"ל דלא מתניא בי ר' חייא ובי ר' אושעיא אי נמי בברייתא לא תני שדרה אלא שהש"ס קבע בברייתא שדרה משום דקים לן הכי ואם תאמר דטפח זה קטן דמפרש התם אמה בת ה' טפחים עשה אותה בת ו' צא מהם ג' להדס ואחד ללולב ויש לומר דמכל מקום כיון דאיכא שם טפח עליה חשיב ליה הכא עם שאר טפחים אי נמי טפח דלולב לא קאי אטפחים קטנים ולא קאי קטנים כ"א אטפחים של הדס:"

4. רמב"ם פרק א' מהלכות שופר הלכה ה', וז"ל, "שיעור השופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן נסדק לאורכו פסול לרחבו אם נשתייר בו כשיעור כשר וכאילו נכרת ממקום הסדק ניקב אם סתמו שלא במינו פסול סתמו במינו אם נשתייר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה הרי זה כשר קדחו בזכרותו כשר שמין במינו אינו חוצץ דבק שברי שופרות עד שהשלימו לאחד פסול:"

כסף משנה ד"ה שיעור, וז"ל, "נסדק לאורכו פסול לרחבו אם נשתייר בו כשיעור כשר וכאילו נכרת מקום הסדק. פירוש דוקא שישתייר שיעור תקיעה לצד הפה הוא דמכשרינן משום דחזינן כל מה שלמעלה ממנו כאילו ניטל משם וזה רמז רבינו באומרו וכאילו נכרת מקום הסדק לאפוקי מבעל העיטור ומר"י ו' גיאת שמכשירים אפילו לא נשתייר לצד הפה:"

והגהות מיימוניות שם אות ה', וז"ל, "דהיינו טפח כדאיתא פרק המפלת ובפרק לולב הגזול בירושלמי שלשה שיעורן טפח שופר וכו' וצריך טפח שוחק כדי שיראה לכאן ולכאן, ע"כ:"

5. טור אורח חיים סימן תקפ"ה, וז"ל, "וכמה שיעור תקיעה כדי שיאחזנו בידו ויראה מעט לכאן ולכאן והיינו דאמר' שיעור שופר טפח דהיינו ד' אצבעות בגודל שהם ו' בקטנה ויאחזנו בד' אצבעות בינונית ומה שיראה ממנו לכאן ולכאן משלים"

6. מנחת חינוך מצוה ת"ה אות ו', וז"ל, "בחינוך מבואר שיעור שופר כדי וכו', והיינו טפח כמבואר בש"ס ופוסקים [שו"ע סי' תקפ"ו ס"ט]. ונ"ל פשוט דשיעור זה הוא מן התורה, כמבואר במס' נדה דף כ"ו ע"א חמשה שיעורן טפח וכו', וכן מבואר בתוס' בסוכה ז' ע"ב ד"ה סיכך, דהוא מן התורה. וראיתי בפרמ"ג סי' תקפ"ו במשבצות זהב ס"ק י"ט שכתב בפשיטות דאין שיעור לשופר מן התורה, דבכל שהוא סגי,

וארבעה גודלין הוא רק מדרבנן, וצ"ע מנא ליה, ומבואר להיפך בתוס' שם ולא ראיתי בפוסקים שסותרים בזה דברי התוס' "

7. ריטב"א, וז"ל, "כדי שיאחז ויראה לכאן ולכאן. פיר' והיינו טפח שלם בגודל וא"ת אמאי לא קתני טפח וי"ל משום דא"כ ה"א דאפי' לבן אבטיח סגי בטפח בינוני קמ"ל דהכל לפי שהוא אדם וא"ת א"כ היכי מני להאי טפח הכא גבי אידך י"ל משום דסתם אדם בעי טפח בינוני לכל הפחות ואין פוחתין ממנו אפילו הוא ננס: "

7. ביאור הלכה סימן תקפ"ו, וז"ל, "ד' גודלים. עיין בטור דרי"ץ גיאות כתב שצריך בזה טפח שוחק וכלישנא דברייתא כדי שיראה מכאן ומכאן דנראה מזה דהשופר ארוך מידיו והוא חלק עליו דדי בטפח מצומצם ודע דגם ר"ח שדבריו דברי קבלה כתב ג"כ בפירושו בפרק המפלת דצריך טפח שוחק וכפי הנראה גריס לה בש"ס שם עיי"ש וכן משמע בכל בו שהוא מקובץ משו"ת ראשונים שכתב וז"ל במסכת נדה תני ה' דברים שיעורן טפח השוחק עיי"ש וכן רבינו מנוח בפירושו להרמב"ם כתב ג"כ דכל הני ה' דברים דפרק המפלת שיעורן בטפח שוחק. ודע דמרא"ש בסוגיין מבואר ששיעור זה אינו אלא מדרבנן כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע אכן מדברי תוס' סוכה דף ז' מוכח דס"ל דשיעור טפח הוא מן התורה שהרי אמרו דלא חשיב בהמפלת רק שיעורא דאורייתא עיי"ש וכן הוא משמעות לשון רש"י בר"ה דף כ"ח גבי שופר של עיר הנדחת עיי"ש. ודע עוד דאף להרא"ש דשיעורא דטפח הוא מדרבנן מ"מ גם לדידיה צריך שיעור מן התורה כדי שיהיה אפשר לתקוע בו עכ"פ ומשום זה פסלינן שופר של עיר הנדחת דכתותי מיכתת שיעורא וכן משמע קצת גם לשון התורת כהנים וכמה שיעור שופר כדי תקיעה (והראב"ד בפירושו שם כתב שזהו שיעור טפח ואינו מוכרח לעני"ד) וכעין זה מצאתי בפר"ח ועיין פמ"ג במשבצות זהב סק"ט ובא"א סק"י"ח. ודע דאף דלכו"ע לדידן השיעור הוא כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן אעפ"כ לפי המובא בטור ובר"ן משערינן רק באדם בינוני ואף אדם גדול ששיעור ד' גודלין שלו הוא יותר מטפח וא"כ כשלוקח השופר בידו לא יראה מכאן ומכאן אעפ"כ לא צריך יותר משיעור טפח בינוני אכן לא כן דעת הריטב"א אלא דהתנא נקט בהמפלת לפי שיעור אדם בינוני ואה"נ באדם גדול צריך השופר להראות מכאן ומכאן עיי"ש: "